

ЕДИНСТВОТО НА ПРАВОСЛАВИЕТО ДНЕС

На петнадесети март се навършва една година, откакто представителите на официалните поместни православни църкви се събраха на всеправославно съвещание в Цариград и подписаха общо Послание, чиято основна цел бе да даде израз на «всеправославното единство». ¹ Посланието бе подписано в Неделята на Светото Православие. Каква горчива ирония – в деня, когато Църквата чествува тържеството на Православието, на най-високо равнище бе подписан документ, който в основни свои постановки трудно може да бъде наречен православен. В следващите редове ще се спрем на ключовата и може би най-парливата от тези постановки – самото понятие за единството на Православието и на православните християни днес.

Добре известно е, че единството на Православната Църква е преди всичко единство в православната вяра или, казано с други думи, единство в пълнотата на богооткровената Истина, единство във въплътената ипостасна Истина (срв. Иоан. 14:6),

т.е. в нашия Господ Иисус Христос, Който е Основател и Глава на Църквата, а тя е Негово Тяло (срв. Еф. 1:22-23; 4:15; Кол. 1:18). Членове на това Тяло са всички православно вярващи в Света Троица и в Богочовека Спасител Иисус Христос и кръстени православно в името на Триединния Бог. Класически израз на това разбиране за единството на едната света съборна и апостолска Църква срещаме в житието на св. Максим Изповедник († 622 г.). На неустрашимия борец срещу тържествуващата в тогавашните поместни църкви монотелитска ерес бил поставен въпросът: «Ти от коя църква си? – Византийската, Римската, Антиохийската, Александрийската, Йерусалимската? Ето, те всички, заедно с подчинените им епархии, се обединиха. И така, ако ти, както говориш, принадлежиш към Съборната Църква, то присъедини се, та да не би, като въвеждаш нов и странен път, да се натъкнеш на това, което не очакваш.» На това св. Максим отговорил: *«Бог на всичко е обявил, че Съборната Църква е правилното и спасително изповядване на вярата в Него (к. м. – е.Ф.), като е назвал Петър блажен затова, че той Го е изповядал (Мат. 16:18). Впрочем, искам да узная условието, въз основа на което е станало съединението на всички църкви и ако това е направено добре, не ще се отчуждавам».*²

Като Тяло Христово Православната Църква е неразделима, непобедима и непогрешима в «пра-

вилното и спасителното изповядване на вярата». Възможно е обаче отделни православни християни и дори цели поместни църкви да изневерят на православната истина и да отпаднат от Вселенската Църква, както е станало с някогашната поместна Православна Църква на Запад, която възприе ересите на папизма и протестантството. Възможно е и православни да се разделят и в Църквата да се появят «разцепления», както пише апостол Павел в посланието си до коринтските християни (1 Кор. 1:10-14). В такива случаи мерило за истината са догматите и каноните на вселенската Православна Църква или по думите на св. Викентий Лерински († ок. 450 г.): «това, което навсякъде, което винаги, което от всички се вярва».³

И така, залогът за единството на Православието е преди всичко в «правилното и спасителното изповядване на вярата». Но тъкмо това изповядване липсва в текста на споменатото Послание. То третира като нещо по принцип положително икуменизма, тази всеерес или свръхерес, която отрича православното учение за Църквата и се стреми да разклати и срине Христовата Православна Църква като «стълб и крепило на истината» (1 Тим. 3:15). Именно икуменизмът руши вероизповедното единство на православните днес. Реалното обвързване с икуменическото движение, което предстоятели и синодални органи наложиха на почти всички поместни православни църкви, пре-

дизвика печално разделение сред клириците и миряните на привърженици на икуменическата ерес и свързаната с нея реформа на църковния календар (съзнателни или по незнание) и на радетели за чистотата на светата православна вяра, отстояващи единството на Православната Църква в тази вяра. Това разделение се задълбочава с развитието на самото икуменическо движение, което на последните си световни асамблеи във Ванкувър (1983 г.) и Канбера (1991 г.) все по-открито демонстрира намеренията си за постигане не само на някакво аморфно «общохристиянско единство», но и на междурелигиозна синкретична общност. Ярко доказателство за това са самият начин на мислене, богословският език и терминология на икуменистите, техните изказвания и практически действия.

Обаче членуването на поместните православни църкви в икуменическия «Световен съвет на църквите» (ССЦ) често се омаловажава, като се представя за официален акт, който няма реални последици за основната маса от редови клирици и миряни. Така ли е в действителност? Вярно е наистина, че шепа официални представители на поместни православни църкви вземат отношение по съдбовно важни въпроси зад гърба на милиони православни клирици и миряни. Например на 28 септември 1990 г. в центъра на Константинополската патриаршия в Шамбези край Женева пред-

ставители на поместните православни църкви (с изключение на Йерусалимската патриаршия) и на противохалкидонските «църкви» подписаха «Обща декларация», която се сочи за официален завършек на диалога между православни и противохалкидонски богослови. Тази декларация отваря пътя за «обединяване» с еретиците противохалкидонци, без те да са се отказали от своята ерес и без да са признали догматическите вероопределения на IV, VI и VII Вселенски събори, които те отхвърлят. Този акт не закъсня да даде първия си горчив плод. В писмо до Св. Синод от 22 юли 1991 г. и в енциклика до клира и миряните Антиохийският патриарх Игнатий IV предвижда съслужение на православни и сирояковитски (противохалкидонски) клирици, като не е пропуснато и съвместното извършване на литургия. От своя страна Цариградският патриарх Вартоломей в писмо от 12 август 1992 г. осведомява председателите на поместните православни църкви за свикване на Междуправославна комисия, която да обсъди практическото осъществяване на решението от Шамбези за обединение с противохалкидонците. Понятни са последиците от такова едно лъжеобединение. То ще бъде равнозначно на отпадане от Православната Църква за всички, които съзнателно биха го приели или пък биха влезли в общение с приели го клирици. В случая не е уместно възражението: «Какво от това дали епископът

или свещеникът е икуменист и дали е приел противни на православната вяра решения? Аз идвам в храма, за да се черкувам като православен християнин, икуменизмът не ме интересува.» Богослужебното общение, общението в Тайнствата и най-вече общението в Тайнството Евхаристия е израз на пълното единомислие в Истината, на пълното единство във вярата на всички, участващи в това общение. По думите на Апостола ние «сме членове един другиму» (Еф. 4:25) и заедно с това сме членове на Тялото Христово, т.е. на Църквата (Еф. 5:30). Св. Тайнство Евхаристия е най-дълбокият израз на това единство на православните в Тялото Христово, Глава на което е Изворът на Истината, нашият Господ Иисус Христос (срв. Иоан. 14:6; Еф. 1:22; Кол. 1:18). Ето защо, според десето Апостолско правило, който се помоли с отлъчен от църковно общение, сам подлежи на отлъчване, понеже «е измамил Църквата Божия». Затова нека не бягаме от отговорността си пред Бога и светата православна истина, като се заравяме подобно на щраус в индивидуалистичната нагласа на съвременния човек.

Приведеният пример с противохалкидонците е само един от многобройните пътища, по които икуменизмът – и като тип богословско умонастроение, и като реална институция в лицето на ССЦ – разяжда единството на православните християни в пълнотата на православната истина.

Резултатът от това печално разделение е обособяването и взаимното противостоене между върховните управителни органи на поместни православни църкви – членки на ССЦ заедно с поддържащите ги клирици и миряни, от една страна, и прекъсналите богослужебното общение с тях радетели за чистотата на православната вяра и за запазване единството на Православната Църква в тази вяра, от друга страна.

Православните християни имат евангелско и каноническо право да прекъсват църковното общение и молитвеното споменаване при богослужение на епископ, «който проповядва ерес всенародно и открито в Църквата».⁴ Ако епископ или по-нисш клирик е порочен по отношение на вярата, «избягай и се отвърни от него, не само ако е човек, но дори и да бъде ангел, слязъл от небето», учи св. Йоан Златоуст.⁵

Православните, които са се отделили именно поради тези канонични основания, не могат да бъдат подлагани на канонически наказания, те дори са достойни за «почит, подобаваща на православни».⁶ Защото те не са нарушили единството на Църквата с разкол, а напротив – проявили са усърдие да запазят Църквата от разколи и разцепления.⁷ Който проповядва ерес или прокарва нововъведения в Църквата, именно той прави разкол и руши единството на нейните членове. Който пък се противопоставя на ереста или се

огражда от нея, на дело показва, че се стреми да запази единството на Църквата. В този случай целта на противопоставянето и ограждането е борбата с ереста, защитата на православната вяра и запазване на единството на самото Православие.

Предизвиканото от икуменизма разделение наложи употребата на разграничителното словосъчетание «официални православни църкви» за тези поместни църкви, които членуват в ССЦ и в лицето на своите предстоятели, синоди и официални органи подкрепят икуменизма. От своя страна «православните» икуменисти и техните поддръжници третират отделените се канонично заради чистотата на Православието като «разколници». В разглежданото Послание тъкмо те се сочат за фактор, който често уж застрашавал духовното и каноническото единство на православните християни:

«За съжаление това единство често е застрашавано от разколнически групи, които съществуват редом с каноническата структура на Православната Църква. Като разменихме мисли в тази насока, ние установихме нуждата всички поместни светейши православни църкви, показвайки пълна солидарност, да осъдят тези разколнически групи и да се въздържат от всякакво общение с тях.»⁸

Налице е трагично объркване на понятия. Прегърналите икуменизма и впримчени в ССЦ

официални представители на Православието подменят подронваното от самите тях вероизповедно единство в отеческата православна вяра с външно, фасадно единство, с единството на административните църковни структури, с единството на официално утвърдената институция, която се представя за единствено канонична. Докъде може да доведе подобен подход, се вижда от следния пример. На срамния факт, че поместната Финландска църква празнува и Пасха по новия календар, отделно от всички православни, т.е. заедно с римокатолиците и протестантите, официалните църкви не обръщат никакво внимание. Изобщо не се отдава значение на това, че Финландската църква разкъсва пасхалистичното единство на Православната Църква, че се е самоосъдила, понеже попада под тежките санкции на седмо Апостолско правило, на I Вселенски събор и съответно на първо правило на Антиохийския поместен събор. Тя е просто «официална» църква и нейната каноничност не се поставя под въпрос. А канонично преустановилите църковно общение с икуменистите радатели за чистотата на Православието са «разколници» и Посланието призовава «всички светейши поместни православни църкви ... да осъдят тези разколнически групи и да се въздържат от всякакво общение с тях.» Логика, която красноречиво говори сама за себе си.

И така, налице е един наистина трагичен резултат: като свеждат единството на Православната Църква до зримото, осезаемо единство на църковно-административните структури на официалните поместни църкви, «православните» икуменисти загърбват допусканото от самите тях нарушаване на каноните и изопачаване на православната вероизповед. Или казано с други думи, те издигат външното институционално единство като параван, зад който опорочават *«правилното и спасителното изповядване на вярата»*, т.е. опорочават залога за истинското единство между православните. Тук е уместно да припомним предупреждението на йеромонах Серафим (Роуз): «В края на краищата всички официални институции ще се преклонят пред антихриста».⁹

Следва да припомним, че самите православни икуменисти се отнасят безцеремонно и сурово със своите православни братя, които дръзват да защитят чистотата на светата православна вяра. Да си припомним бруталното изгонване на руските монаси от атонския скит «Св. пророк Илия» през май 1992 г., задето не споменавали името на Цариградския патриарх-икуменист Вартоломей. Обратно, по адрес на еретиците и техните общности православните икуменисти не пестят мазнодумства в стила на икуменическата богословска дипломация. Ако понякога се отправят известни критики, те внимателно се отмерват в стила на

същата тази дипломация и на практика не са нищо повече от бързо забравяни думи.

Нека обобщим. Така наричаните в Посланието «разколници» всъщност са православни християни, които са твърди в светата спасителна православна вяра, «веднъж завинаги предадена на светиите» (Иуда 1:3) и завещана ни от светите отци. Те, по думите на йеромонах Серафим (Роуз), стоят «зад епископи на немногочислени православни епархии, които са заели непримирима позиция спрямо отстъпничеството в наши дни: част от Руската Православна Църква в Русия, Задграничната Руска Църква, истинските православни християни (привържениците на стария календар) в Гърция».¹⁰ Ще добавим Румънската Източно-Православна Църква и нашата родна Българска Старостилна Православна Църква. Носител на *«правилното и спасителното изповядване на вярата»* или с други думи на единствения залог за истинско единение на православните е тъкмо този «остатък» на новозаветния Израил (срв. Рим. 9:27). Презиран, хулен, нерядко дори преследван от свои едновеци, от хора, които твърдят, че са православни, този остатък е «камък за препъване» (Рим. 9:32) на икуменизма и крепка опора на Православието. Нашата Българска Старостилна Православна Църква е по численост малка, но беззаветно вярна на Православието част от този «остатък», който се стреми да оделотвори проник-

новените слова, изречени преди четиредесет и пет години от светител Серафим (Соболев): «Икуменизъмът няма да празнува своята победа, докато не включи всички православни църкви в икуменическия си «вселенски» обръч. Да не му даваме тази победа! Като помним неговата същност и целите му, изцяло да отхвърлим икуменическото движение, защото то носи в себе си отстъпление от православната вяра, предателство и измяна на Христа.»¹¹

Бележки

1. Църковен вестник, год. ХСІІІ, бр. 12, 23.03.1992, с. 1.
2. Към житието и диспута на преподобния наш отец и исповедник Максим, гл. ХХІ – РГ, 90, 93.
3. Паметна книга за древността и всеобщността на Вселенската вяра против безбожните нововъведения на всички еретици – РГ, 50, 640.
4. 15-то правило на Двукратния събор.
5. Беседи върху посланието до евреите – РГ, 63, 231.
6. 15-то правило на Двукратния събор.
7. пак там.
8. Църковен вестник, год. ХСІІІ, бр. 12, 23.03.1992, с. 1.
9. Иеромонах Серафим (Роуз). Святое Православие – ХХ век, б. м., Донской манастиръ, 1992, с. 26.
10. там, с. 243.
11. Архиеп. Серафим (Соболев). Надо ли Русской Православной Церкви участвовать в экуменическом движении? – В: Деяния Сovesщания глав и представителей Автокефальных Православных Церквей в связи с празднова-

нием 500-летия автокефалии Русской Православной Церкви, 8–18 июля 1948 г., т. II, М., 1949, с. 383.

Публикувано в сп. «Православно слово» в № 2–3, 1993 г., с. 2–4.